



# DZIENNIK URZĘDOWY

## WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

---

Opole, dnia 4 listopada 2014 r.

Poz. 2380

### UCHWAŁA NR XXXVIII/376/2014 RADY MIEJSKIEJ W DOBRODZIENIU

z dnia 27 października 2014 r.

#### **w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 dla gminy Dobrodzień”**

Na podstawie art. 6 ust. 1, art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446), Rada Miejska w Dobrodzieniu uchwala, co następuje:

§ 1.1. Przyjmuje się „Gminny Program opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 dla Gminy Dobrodzień” stanowiący załącznik do uchwały.

2. „Gminny Program opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 dla Gminy Dobrodzień” obejmuje obszar administracyjny Miasta i Gminy Dobrodzień.

3. Program, o którym mowa w niniejszej uchwale uzyskał pozytywną opinię (znak: ZN.5120.3.2014.EM) Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu z dnia 9 lipca 2014 roku.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Dobrodzienia.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia.

Przewodniczący  
Rady Miejskiej

*Damian Karpinski*

Załącznik  
do uchwały nr XXXVIII/376/2014  
Rady Miejskiej w Dobrodzieniu  
z dnia 27 października 2014 r.

## **PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DOBRODZIEŃ NA LATA 2014 - 2017**

### **SPIS TREŚCI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

1. Wstęp
2. Podstawy prawne opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami
  - 3.1. Uwarunkowania prawne
  - 3.2. Organy ochrony zabytków
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
  - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad Zabytkami
  - 4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
  - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)
  - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
    - 5.2.1. Zarys historii gminy
    - 5.2.2. Krajobraz kulturowy
    - 5.2.3. Zabytki nieruchome
    - 5.2.4. Zabytki ruchome
    - 5.2.5. Zabytki techniki
    - 5.2.6. Zabytki archeologiczne
    - 5.2.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej
  - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
  - 5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków
    - 5.4.1. Obiekty do wykreślenia z Gminnej Ewidencji Zabytków
    - 5.4.2. Rozszerzenie spisu adresowego Gminy Dobrodzień
    - 5.4.3. Zabytki archeologiczne
    - 5.4.4. Zabytki ruchome
    - 5.4.5. Zabytki techniki
    - 5.4.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej
    - 5.4.7. Strefy ochrony konserwatorskiej
  - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń
  - 6.1. Uwarunkowania przyrodnicze
  - 6.2. Uwarunkowania historyczne
7. Założenia programowe
  - 7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami
  - 7.2. Kierunki działań programu opieki nad zabytkami
  - 7.3. Zadania programu opieki nad zabytkami
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

## 1. Wstęp

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami.) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury, oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zapowiadane jest tworzenie warunków prawnych do odpowiedzialnego kreowania i realizowania ochrony dziedzictwa kulturowego przez samorzady terytorialne oraz podjęcie inicjatywy legislacyjnej dla uwzględniania interesów ochrony zabytków w całym ustawodawstwie, jak również stworzenie warunków prawnych do nowego systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami.

Cele i priorytety wyznaczone w programie wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Podporządkowane temu jest planowanie strategiczne gminy, które łączy problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

W programie określone zostały cele strategiczne gminy, tj.:

- zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności gminy,
- prowadzenie skutecznej polityki aktywizacji gospodarczej,
- zwiększenie atrakcyjności środowiska naturalnego,
- rozbudowa infrastruktury społecznej,
- zmniejszenie poziomu bezrobocia i aktywizacja zawodowa ludności,
- wysoki standard życia mieszkańców.

Gminny program opieki nad zabytkami realizować będzie zatem tę sferę działań prorozwojowych, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego decydującego w znacznym stopniu o zasobach i walorach gminy.

Wszelkie działania związane z rozwojem gminy muszą opierać się przede wszystkim na jej zasobach i walorach. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego powinny stanowić jedną z głównych polityk gminnych. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i wzbogacania materialnego dziedzictwa kulturowego. Zasoby kulturowe stanowią bowiem zarówno o atrakcyjności krajobrazu, jak też o atrakcyjności ekonomicznej regionu. Mają szansę stać się bazą w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości lokalnej. Podniesienie jakości warunków życia mieszkańców, co nie zawsze jest uświadamiane, jest związane bezpośrednio z jakością przestrzeni kulturowej gminy.

**W kreowaniu wizerunku gminy o wysokiej jakości środowiska życia ważne funkcje pełni zatem kultura w jej szerokim rozumieniu:**

- integracji społeczności przy pomocy określonych wartości i ideałów kulturowych,
- komunikująca i sublimacyjna służąca porozumiewaniu się społeczności,
- adaptacji, polegająca na udostępnieniu określonych wzorów kulturowych,
- przekazywania dziedzictwa kulturowego.

## 2. Podstawy prawne opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami są przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).

Ustawa wprowadziła obowiązek sporządzania przez samorzady zarówno wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych programów opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ww. ustawy Burmistrz Dobrodzienia sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Z realizacji programu Burmistrz sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Miejskiej.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określiła zasadnicze cele programowe opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

### 3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.

#### 3.1. Uwarunkowania prawne:

Podstawą prawną, ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami), regulująca w sposób całościowy pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania itp. Obowiązująca ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami:

**Ochrona zabytków** polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

**Opieka nad zabytkiem** w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Zgodnie z art. 6. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez *zabytek* rozumiana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Za **zabytki nieruchome** uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

Za **zabytki ruchome** uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

**Zabytkami archeologicznymi** są pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa (art. 7) reguluje następujące formy ochrony zabytków:

**wpis do rejestru zabytków**, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków;

Zgodnie z art. 9. ustawy do rejestru zabytków wpisuje się **zabytek nieruchomy** na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Zgodnie z art. 10. ustawy do rejestru wpisuje się **zabytek ruchomy** na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).

**uznanie za pomnik historii** zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego, o szczególnej wartości dla kultury, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,

na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego,

**utworzenie parku kulturowego** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy można utworzyć na podstawie uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

**ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego**, dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

### 3.2. Organy ochrony zabytków

**Zgodnie z art. 89 ustawy o ochronie zabytków organami ochrony zabytków są:**

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków.

2. Wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

**Art. 90. ustawy stanowi, że:**

Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Do zadań wykonywanych przez **Generalnego Konserwatora Zabytków** należy, w szczególności:

- opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami,

- prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem,
- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- nadzór nad działalnością Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków,
- promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków,
- organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich,
- organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych,
- opiniowanie wniosków o nadanie odznaki “Za opiekę nad zabytkami”,
- współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków,
- organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Do zadań wykonywanych przez **Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** należy w szczególności (art. 91.4. ustawy):

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- sporządzanie, w ramach przyznanego środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,
- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa **Rada Ochrony Zabytków** jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa **Główna Komisja Konserwatorska** jako organ opiniodawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

Przy Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków działa **Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków** jako organ opiniodawczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

**Narodowy Instytut Dziedzictwa wraz z ośrodkami regionalnymi** (dla województwa opolskiego powołany został Oddział Terenowy w Opolu) - zajmuje się problematyką rozpoznania, dokumentacji i ochrony dziedzictwa kulturowego.

#### 4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

##### 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Konstytucyjnym obowiązkiem Państwa (art. 5 I 6 Konstytucji RP) jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie nakłada art. 82 Konstytucji.

Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Program krajowy określa cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
- zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasady odwracalności metod i materiałów,
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów – pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

**Wyznaczone zostały w tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami następujące cele działań:**

**W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:**

- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
- Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

**W zakresie działań o charakterze systemowym:**

- Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
- Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

**W zakresie systemu finansowania:**

- Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

**W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:**

- Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.

- Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.

- Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

**W zakresie kształcenia i edukacji:**

- Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

- Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.

- Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

**W zakresie współpracy międzynarodowej:**

- Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.

- Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

**Program opieki nad zabytkami a “Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2020” i „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”.**

Ogólne wytyczne do konstruowania programu gminnego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów “Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013” z 21 września 2004 r., jej przedłużenie “Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020” przyjęte w 2005 r., oraz „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” przyjęte uchwałą nr 239/2011 dnia 13 grudnia 2011 r., będące rządowymi dokumentami tworzącymi ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

**Przyjęte zostały następujące priorytety:**

- Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe. Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Kultury w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest Narodowy Program Kultury “Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20.04.2004 r. Dz. U. z 2004 r. nr 116, poz. 1206) oraz z założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury “Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.



**Wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:**

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej,
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

W dniu 6 września 2005 r. przyjęty został przez Radę Ministrów "Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego", który jest uzupełnieniem powyżej omówionych dokumentów rządowych.

**4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu**

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Dobrodzień zgodny jest z celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi w planie kierunkami działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, wyznaczonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego, przyjętym przez Sejmik Samorządu Woj. Opolskiego uchwałą nr XLVIII/505/2010 z dnia 28 września 2010 r. oraz Planie Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2011-2014, przyjętym przez Sejmik Samorządu uchwałą nr V/76/2011 z dnia 29 marca 2011 r.

W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasady kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

Podstawowe cele polityki przestrzennej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, zapisane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego dotyczą:

- zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń poprzez ochronę i rewaloryzację istniejących zasobów,
- wykorzystania obszarów i obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie cennych w skali krajowej i regionalnej dla rozwoju gospodarczego i promocji regionu.

**5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego****5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi wykonanymi w gminie**

Instrumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa kulturalnego, jest „Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Dobrodzień na lata 2011-17” przyjęta uchwałą nr V/38/2011 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 18.03.2011 r. oraz „Plan Odnowy Miasta Dobrodzień 2010-17” przyjęty uchwałą nr III/27/2010 Rady Miejskiej z dnia 20.12.2010. Ponadto dla fragmentów miasta Dobrodzień i wsi Gminy zostały opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego przyjęte następującymi uchwałami:

- Uchwała nr XXVIII/162/97 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 26.09.1997 r. w sprawie zmiany fragmentów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów Miasta i Gminy Dobrodzień (ul. Lubliniecka 1 – 15).
- Uchwała nr XXXII/190/97 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 24.01.1998 r. w sprawie zmiany fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Dobrodzieniu.
- Uchwała nr XXXVIII/248/02 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 18.06.2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego MG/1 dla części Gminy Dobrodzień (Bzionków).
- Uchwała nr III/20/02 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 12.12.2002 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dobrodzień.
- Uchwała nr VI/40/03 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 3.04.2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego MG/2 dla części Gminy Dobrodzień.

- Uchwała nr IX/59/03 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 27.06.2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego MG/3 dla części Gminy Dobrodzień (Kocury).

- Uchwała nr XXVII/202/05 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 12.04.2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego MG/4 dla części Gminy Dobrodzień.

## 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

### 5.2.1. Zarys historii gminy

Początki osadnictwa w okolicach Dobrodzienia sięgały epoki neolitu. Z końcem IV w. i w 1 połowie VI w. rozwijała się na ziemi dobrodzieńskiej, wyróżniająca się oryginalną ceramiką, tzw. „kultura dobrodzieńska”. Od przełomu VI i VII w. ziemia dobrodzieńska należała do śląskich plemion Opolan. Wg legendy w 984 r. zatrzymał się tu biskup Wojciech w drodze do Krakowa. Najstarsza osada, położona przy dawnym szlaku handlowym śląsko – małopolskim, wzmiankowana była już w dokumencie z 1279 r., gdzie książę opolski Bolesław I uposażył wójta Henryka vel Heinricha 1 łanem roli zwolnionym od podatku i danin oraz młynem i karczmą.<sup>1</sup>

Pierwotna nazwa osady „Dobrocin” zmieniała się z upływem czasu na „Dobrosin” w 1279 r., „Dobrodin” około 1300 r., „Dobrodzyn” w 1384 r., „Dobrodzen” w 1405 r., Dobrodzin” w 1574 r., a także „Guttentag” już w 1485 r. i od 1636 r. Jak widać stara nazwa dzierzawcza, pochodząca od nazwy osobowej - Dobrota, a więc pierwotnie – Dobrocin - wcześniej uległa wtórnym zniekształceniom przez skojarzenia pseudoetymologiczne z określeniem „dobry dzień”, do którego dorabiano różne podania. Dopiero w XV w. Niemcy stworzyli własną kalkę tej przekręconej nazwy czyli formę „Guttentag”<sup>2</sup>.

Już w 1311 r. była to duża wieś, w której znajdował się kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny. Prawa miejskie, wzorowane na prawie magdeburskim, w 1274 r. nadał Dobrodzieniowi książę Władysław Opolczyk, a 10 lat później przyznał miastu szereg przywilejów. Z końcem XIV w., wskutek zatargów książąt opolskich z królem polskim Władysławem Jagiełłą, miasto otrzymał kasztelan Spytek z Melsztyna, a później książęta niemodlińscy. Już w 1422 r. w mieście istniał dwór, którym zarządzał Jan, właściciel folwarku w Jeżowej<sup>3</sup>.

Od 1452 r. Dobrodzień stał się dobrem rycerskim, zależnym od swoich panów. Pierwszy z nich – starosta księcia strzelecko – niemodlińskiego Bernarda - Heinrich von Cranskau vel Henryk Kranczkowski – zapoczątkował linię Kalinowskich z Dobrodzienia. Narzucił on miastu obowiązki pańszczyźniane doprowadzając do zastoju gospodarczego Dobrodzienia. W okresie monarchii habsburskiej miasto i dobra dobrodzieńskie należały do kilku rodów szlacheckich i tak kolejno: Posadowskich (1537 – 85), Jarockich (1585 – 1648), Blacha (1648 – 74) i Blankowskich (1674 – 1743). Do majątku dobrodzieńskiego należało też szereg okolicznych wiosek. W 1610 r. powstał kamienny most dworski, a w latach 1630 – 40 wybudowano drewniany kościół cmentarny p.w. św. Walentego. Miasto ucierpiało w czasie wojny 30 – letniej (1618-48), spalone w 1625 r. i splądrowane w 1633 r.<sup>4</sup>.

Po aneksji Śląska przez Prusy w 1742 r. mieszczenie Dobrodzienia wykupili zamek i dobra z rąk Franza Ludwiga von Blankowskiego w 1743 r., lecz nie zdołali zagospodarować swej własności i ponownie zostali poddani pruskich rodów szlacheckich. W 2 połowie XVIII w. wzrósł dobrobyt mieszkańców miasta, rozwijało się hutnictwo (kuźnice, huta z wielkim piecem) i rzemiosłem (głównie stolarstwo).<sup>5</sup> W tym też okresie osiedlili się w Dobrodzieniu w większej liczbie Żydzi, zakładając cmentarz już w 1729-30 oraz gminę żydowską. W 1781 r. wzniesli drewnianą synagogę, a w latach 20 – tych XIX w. własny szpital. Gmina żydowska w 1787 r. liczyła 120 osób, zaś w 1845 r. już 242 Żydów, co stanowiło wówczas 10,7% ogółu ludności Dobrodzienia<sup>6</sup>.

Pomyślny okres rozwoju Dobrodzienia zahamowało pominięcie miasta w czasie budowy linii kolejowej z Wrocławia na Górny Śląsk i utrata pozycji w ruchu tranzytowym. Równocześnie wielki pożar w 1846 r. całkowicie zniszczył centralną część miasta (spłonęło 136 domów i 145 budynków gospodarczych), ocalał jedynie drewniany kościół cmentarny św. Walentego i kilka domów na peryferiach miasta. Pomoc w odbudowie zadeklarowały Dobrodzieniowi okoliczne miasta i książę brunszwicki, ówczesny właściciel dworu, a odbudowę

<sup>1</sup> P. Mrozek: Portrety wsi ziemi dobrodzieńskiej. Historia i współczesność. Dobrodzień 2011, s. 10.

<sup>2</sup> Nazwy geograficzne Śląska. Pr. Zbiorowa pod red. S. Rosponda i H. Borka. Warszawa – Wrocław 1985, t. II s. 119.

<sup>3</sup> P. Mrozek, op. cit

<sup>4</sup> Ibidem, s. 11

<sup>5</sup> Ibidem,

<sup>6</sup> M. Borkowski, A. Kirmiel, T. Włodarczyk: Śladami Żydów. Dolny Śląsk, Opolszczyzna, Ziemia Lubuska. Warszawa 2008, s. 112.

poprzedziła modyfikacja średniowiecznego układu urbanistycznego. W latach 1848 – 49 wybudowano ratusz, pałac i synagogę a później kościół ewangelicki (1848 – 51 ) i katolicki (1851 - 55)<sup>7</sup>.

W 1865 r. Dobrodzień, wraz z przedmieściem Hadaszyka, liczył 2.399 mieszkańców w tym 14 ewangelików i 280 Żydów. W 1858 r. miasto liczyło 205 posesji, 3.963 morgów gruntu i kilka małych stawów. W mieście był wówczas browar, garbarnia, młyn, kilka kuźni, 7 cechów rzemieślniczych, szpital miejski, 2 szkoły katolickie i 1 ewangelicka, a parafia katolicka liczyła ponad 5 tys. dusz.<sup>8</sup> W 1898 r. wybudowano w Dobrodzieniu szpital, zaś w 1909 r. dużą szkołę katolicką i gazownię. W 1913 r. uruchomiono jednotorową linię kolejową łączącą Dobrodzień z Fosowskiem.

Po I wojnie światowej, w czasie plebiscytu w 1921 r. większość mieszkańców Dobrodzienia opowiedziała się za przyłączeniem do Niemiec. Po podziale Górnego Śląska w 1922 r. powstał, najmniejszy w Rzeszy Niemieckiej, powiat dobrodzieński. W 1923 r. miasto zostało zelektryzowane, powstały też budynki starostwa, sądu, urzędu skarbowego i wydziału oświaty. W latach następnych powstała poczta, bank oraz wiele domów mieszkalnych, głównie przy ul. Piastowskiej i Oleskiej. W 1928 r. wybudowano wieżę ciśnienia uruchamiającą wodociąg i kanalizację oraz otwarto Szkołę Rolniczą.<sup>9</sup>

W okresie międzywojennym spadła liczba Żydów dobrodzieńskich w związku z ich migracją do większych miast. O ile w 1896 r. w Dobrodzieniu mieszkało jeszcze 175 Żydów, to w 1927 r. było ich już tylko 53. Jeszcze przed 1938 r. Żydzi sprzedali synagogę powiatowej kasie oszczędności lecz nie uchroniło to jej przed spalaniem w czasie „nocy kryształowej w listopadzie 1938 r. Wg spisu powszechnego w maju 1939 r. w Dobrodzieniu mieszkało zaledwie 14 Żydów. Natomiast cmentarz żydowski z XVIII w., został przejęty w 1939 r. przez Zrzeszenie Żydów w Niemczech, a w 1943 r. przez gestapo. W latach II wojny światowej w Dobrodzieniu nie zaszły żadne istotne zmiany<sup>10</sup>.

21 stycznia 1945 r. miast zajęły wojska rosyjskie, a w czasie działań wojennych uległo zniszczeniu kilkadziesiąt budynków. 15 kwietnia 1945 r. Dobrodzień przejęły polskie władze administracyjne a już w maju osiedliła się tu liczna grupa repatriantów z podlowskich Barszczowic. Równocześnie przystąpiono do odbudowy miasta, w 1947 r. otwarto szkołę przy ul. Oleskiej, a w 1949 r. zabudowania folwarczne przejęła Rolnicza Spółdzielnia Rolnicza „Jedność”. W 1953 r. powstał Państwowy Ośrodek Maszynowy w Dobrodzieniu, a w 1955 r. - Dobrodzieńskie Fabryki Mebli.

W latach następnych powstało osiedle mieszkaniowe, obiekty handlowe spółdzielni „Samopomoc Chłopska” i basen odkryty. W latach 1962 – 65 zbudowano nową szkołę „Tysiąclatkę”, a w 1964 r. bloki mieszkalne przy Pl. Wolności i ul. Solnej. W 1971 r. otwarto Dom Kultury, a w 1977 r. Stadion przy klubie sportowym. W 1975 r. gminę Dobrodzień, wraz z całym powiatem oleskim, przyłączono do woj. częstochowskiego, aby w 1999 r. powróciła do woj. opolskiego. W 2004 r., po wejściu Polski do Unii Europejskiej, Dobrodzień podpisał umowy partnerskie z niemieckim miastem Haan i ukraińskim Czortkowem, powstała też w mieście Izba Regionalna. W 2007 r. odbudowano zabytkowy most dworski na rzece Myślina, a w 2008 r. przebudowano odcinek drogi krajowej, łączącej Dobrodzień a Gosławicami. W 2009 r. wprowadzono dwujęzyczne tablice nazw miejscowości w całej gminie Dobrodzień<sup>11</sup>.

Obecnie gmina Dobrodzień składa się – oprócz miasta – z 16 następujących sołectw. Błachów, Bzinica Nowa i Stara, Główny, Gosławice, Klekotna, Kocury-Malichów, Kolejka, Ligota Dobrodzieńska, Makowczyce, Myślina, Pietraszów, Pludry, Rzędowice, Szemrowice i Warłów. Do najstarszych, o średniowiecznej metryce, wsi w gminie należą: Bzinica Stara, Główny, Gosławice, Ligota Dobrodzieńska, Rzędowice, Szemrowice, Turza, Warłów, Zwóz. Później powstały wsie: Błachów, Klekotna, Kocury, Makowczyce, Myślina, Pludry, Pietraszów, wsie o najmłodszej metryce to Kolejka i Bzinica Nowa.

Bzinica (dziś Bzinica Stara) należy do najstarszych miejscowości w gminie, gdyż wzmiankowana była już w „Księdze Uposażen Biskupstwa Wrocławskiego” z lat 1295-1305, jako „Bsenicza”. W średniowieczu była to duża wieś rolnicza, która w 1778 r. liczyła 171 mieszkańców. Istniała tu warzelnia soli, młyn 2 fryszerki, huta żelaza, szkoła i folwark, który w 1866 r. obejmował 841 ha. We wsi, zajmującej wówczas 246 ha, żyło 274 mieszkańców (katolików) w 39 domach, zaś na folwarku było 109 katolików i 13 protestantów w 13 do-

<sup>7</sup> P. Mrozek: op. cit.

<sup>8</sup> Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Pr. Zbiorowa. Warszawa 1881, t. II, s. 81 – 82.

<sup>9</sup> P. Mrozek, op. cit. s. 11-12.

<sup>10</sup> M. Borkowski, op. cit. s. 112-113.

<sup>11</sup> P. Mrozek, op. cit. s.12-13.

mach. W 1926 r., po utworzeniu dekanatu w Dobrodzeniu w Bzinicy mieszkało łącznie 465 katolików i 15 protestantów, była też szkoła katolicka. Po 1945 r. majątek bzinicki przekształcono w PGR, zlikwidowany w 1995 r.<sup>12</sup>.

Główczyce, jak i Bzinica, były wzmiankowane w „Księdze Uposażeń Biskupstwa Wrocławskiego” jako „Głowacz”, a Zwóz (związany z Głowczycami), jako „Swost”. Obie wsie lokowano na prawie magdeburskim. W 1684 r. Głowczyce i Zwóz weszły w kompleks dóbr obejmujących Turawę, Dobrodzień, Zębowice i Gosławice należący do Bogusława Blankowskiego. W latach 1780-89 w Głowczycach istniał folwark i żyło 151 mieszkańców a w Zwozie 171 osób i również folwark. W 1885 r. wieś Głowczyce zajmowała 333 ha, a w 33 domach mieszkało 312 osób, zaś folwark liczył 900 ha obszaru. Zwóz zajmował 129 ha i 213 mieszkańców żyjących w 27 domach, natomiast folwark zajmował 1540 ha, a 220 osób mieszkało w 15 domach. W 1926 r. w Głowczycach żyło 438 katolików i 18 protestantów, a w Zwozie 367 katolików i 11 protestantów. W 1945 r. na folwarku w Zwozie utworzono PGR, odsprzedany w 2000 r. prywatnemu właścicielowi<sup>13</sup>.

W Gosławicach we wczesnym średniowieczu istniało grodzisko, a w 1404 r. pojawiła się patronimiczna nazwa miejscowości „Gosławicz”. W 1725 r. we wsi istniał folwark z młynem, 4 stawami i lasami, a w 1784 r. we wsi żyło 137 mieszkańców, była też potażarnia i szkoła. W 1885 r. wieś posiadała 263 ha i 233 mieszkańców mieszkających w 38 domach, natomiast folwark obejmował 175 ha roli i 356 ha lasów i 2 domy, gdzie żyło 21 osób. W 1926 r. było we wsi 334 katolików i 3 protestantów. W 1933 r. wybudowano tu nową szkołę, przekształconą w 1973 r. w Zespół Szkół Rolniczych, włączony w 2004 r. do Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Dobrodzeniu<sup>14</sup>.

Ligota Dobrodzieńska, podobnie jak Bzinica i Głowczyce, była wzmiankowana w „Księdze Uposażeń Biskupstwa Wrocławskiego” jako „Elgotha Nmognemi”. W 1384 r. była to zamożna, lokowana na prawie niemieckim wieś, zapisana miastu Dobrodzień przez księcia Władysława II opolskiego. W 1778 r. w Ligocie w 31 gospodarstwach mieszkało 144 osób, był też folwark Błachów (założony już po 1650 r.), młyn i fryszerka, a w 1801 r. powstała szkoła. W 1885 r. wieś posiadała 306 ha, 61 domów, w których żyło 101 rodzin, złożonych z 424 katolików i 26 ewangelików. Do folwarku Błachów należało 827 ha, na którym mieszkało 90 osób (w tym 17 ewangelików) w 6 domach. W latach 20-tych XX w. istniała tu cegielnia parowa i młyn wodny, a w 1926 r. Ligota z dworem liczyła łącznie 604 katolików i 17 ewangelików. Młyn zamknięto w 1954 r., a szkołę w 1998 r., w której w 2010 roku utworzono wiejską świetlicę<sup>15</sup>.

Rzędowice, podobnie jak poprzednie, były wzmiankowane już w „Księdze Uposażeń Biskupstwa Wrocławskiego” jako „Rzendowitz”. Majątek rzędowicki istniał już w połowie XVI w. W 1783 r. we wsi żyło 138 mieszkańców, na folwarku działał tartak, olejarnia i 2 młyny wodne. W Bzionkowie, istniejący w 1836 r. młyn wodny, przebudowano na papiernię, a następnie w 1851 r. na fryszerkę (Huta Joanny), tutaj też w 1845 r. powstała rządówka, a w 1860 - dwór z parkiem. W 1885 r. na folwarku w Bzionkowie (należącym wówczas do Warłowa), przekształcono fryszerkę na młyn kostny oraz zbudowano domy robotników folwarcznych, a w 1892 r. gorzelnię. Natomiast folwark w Rzędowicach obejmował w 1885 r. 758 ha, zaś sama wieś Rzędowice jedynie 422 ha. W 1908 r. zbudowano we wsi szkołę a w 1913 r. kaplicę p.w. Matki Boskiej Różańcowej. W 1926 r. wieś z majątkiem liczyła 466 katolików i 4 protestantów, majątek w rok później rozparcelowano. W 1949 r. w Bzionkowie utworzono PGR a w Rzędowicach w 1953 r. Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną. Po 1970 r. PGR w Bzionkowie zaczął stopniowo upadać aż do ruiny około 2000 r.<sup>16</sup>.

Pierwsza wzmianka o wsi Szemrowice występuje w dokumencie księcia opolskiego Jana III Dobrego z 1493 r. jako „Schemrowitz”. W 1591 r., wieś wraz z połową Warłowa, została włączona do dóbr dobrodzieńskich. W 1784 r. w Szemrowicach były 2 dworskie folwarki, szkoła i drewniany kościół p.w. św. Trójcy, zbudowany w 1679 r., a wieś liczyła 233 mieszkańców. W 1861 r. żyło we wsi 823 katolików, 10 protestantów i 4 Żydów zamieszkujących w 107 domach lecz w 1905 r. liczba mieszkańców spadła do 764 osób. Wieś zajmowała wówczas 789 ha, a majątek dworski 2021 ha. W 1926 r. żyło w Szemrowicach 1522 katolików, 22 protestantów i 3 Żydów. W okresie międzywojennym majątek dobrodzieński został rozparcelowany. W 1965 r. spłonął drewniany, zabytkowy kościół a nowy, murowany konsekrowano w 1972 r.<sup>17</sup>.

<sup>12]</sup> Ibidem, op. cit. s. 30-35.

<sup>13]</sup> Ibidem, op. cit. s. 38-43.

<sup>14]</sup> Ibidem, op. cit. s. 46-49.

<sup>15]</sup> Ibidem, op. cit. s. 74-77

<sup>16]</sup> Ibidem, op. cit. s. 106-111.

<sup>17]</sup> Ibidem, op. cit. s. 114-117.

Pierwsza wzmianka o wsi Warłów pochodzi z 1491 r. od nazwy osobowej „Warło” lub „Warola”. W 1591 r. Warłowski sprzedał połowę wsi a połowa Warłowa została włączona do dóbr dobrodzieńskich, a w 1759 r. złączono obie części. W 1830 r. uruchomiono fryszerkę w miejsce młyna, w 1842 r. istniały już 2 fryszerki, lecz w 1853 r. jedną z nich przerobiono na tartak a drugą w 1866 r. na młyn kostny. W 1870 r. Warłów liczył 695 mieszkańców, w tym 190 we dworze, zaś w 1880 posiadał młyn i tartak wodny, a wieś obejmowała 791 ha. W 1926 r. w Warłowie było 569 katolików, 11 protestantów, zaś we dworze było 109 katolików, 2 protestantów i 3 Żydów. W 1937 r. majątek Warłów wraz z folwarkami Bzionków i Rzędowice liczył 356 ha, a w 1939 r. – 721 mieszkańców. W 1953 r. na bazie byłego folwarku powstała Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna, przejęta później przez RSP w Dobrodzieniu.

Błachów swą nazwę wywodzi od nazwiska Blacha ze starego, górnośląskiej szlachty rodem z Łubia i Rybnej. Po 1674 r. Bogusław Blacha, właściciel „państwa” Dobrodzień założył owczarnię, a później wioskę i folwark Błachów, który należał do wsi Ligoty Dobrodzieńskiej. W 1884 r. dobra rycerskie ligocko – dobrodzieńskie obejmowały 827 ha (w tym 189 ha roli i 570 ha lasów). W 1910 r. powstała tu cegielnia, a w latach 1928 – 33 wieś rozbudowano o „zydłungi”. W 1951 r. cegielnię znacjonalizowano, w 1975 r. przejęła ją RSP w Dobrodzieniu a w 1999 r. zamknięto<sup>18</sup>.

Przysiółek Rędzina od 1684 r. zaczął się rozrastać, do którego w 1755 r. napłynęli koloniści niemieccy (w ramach kolonizacji fryderycjańskiej), zaś powstała osadę nazwano Charlottenthal. W 1781 r. zanotowano w dokumentach po raz pierwszy nazwę „Klekotna”, a w 1789 r., ówczesny właściciel Dobrodzienia, wybudował tu hutę szkła, czynną do 1853 r. W 1885 r. w Klekotnej mieszkało 107 osób w 14 domach, a w przysiółkach 276 osób w 36 domach. W 1926 r. w Zwozie z dworem i Rędziną, będącą przysiółkiem Klekotnej, mieszkało 367 katolików i 11 protestantów. W latach 1945 – 54 Klekotna weszła w skład gminy w Sierakowie, natomiast katolicy, od początku, należeli do parafii w Wysokiej, choć z pobliskiej Rędziny – do Dobrodzienia<sup>19</sup>.

Folwark w Kocurach („Koczury”), Bzionkowie i Marzatce został założony w czasie wojny 30 – letniej przez Annę Jarocką, ówczesną właścicielkę dóbr dobrodzieńskich, później w 2 połowie XVII w., na folwarkach tych hodowano 800 owiec. W 1750 r. Kocury weszły w skład gminy Szemrowice. W 1858 r. przysiółek Kocury liczył 19 domów, w których mieszkało 66 katolików i 5 ewangelików, a w 1863 r. utworzono Leśnictwo Kocury. W 1884 r. wybudowano w Kocurach gospodę a w 1914 r. szkołę, obie istniejące do dziś. W 1978 r. zamknięto szkołę lecz utworzono zakłady meblarskie „Pyka”, dziś jedne z największych w regionie<sup>20</sup>.

Makowczyce („Makowcutz”) wzmiankowane były po raz pierwszy w 1580 r. W 1750 r. dobro Makowczyce zakupił Bernhard Heinrich von Bornstadt włączając je do „państwa” dobrodzieńskiego. W latach 1780 – 89 w Makowcyczach („Makowtitz”) istniał folwark i fryszerka i żyło tu 48 mieszkańców, a w 1843 r. pracowały już 2 fryszerki i 12 robotników. W 1885 r. we wsi żyło 120 osób (wszyscy katolicy) w 16 domach gospodarujących na 53 ha roli i 8 ha łąk, natomiast majątek dworski obejmował 92 ha roli i łąk oraz 191 ha lasów a mieszkało w nim 14 rodzin (54 katolików i 12 ewangelików) w 7 domach. Około 1900 r. wybudowano tu drewnianą remizę, istniejącą do dziś, a po 1927 r. rozpoczęła się parcelacja majątku. W 1945 r. we wsi osiedliło się 11 rodzin repatriantów i osadników, a w 1973 r. wieś włączono do gminy Dobrodzień<sup>21</sup>.

Turza („Thursi”) była wzmiankowana już w 1501 r. a Myśliń („Myslinenn”) w 1574 r. W 1754 r. w osadzie Myśliń założono folwark, a w Turzy w 1778 żyło 53 mieszkańców. W 1789 r. wybudowano w lasach Myśliń 20 domów dla kolonistów wypalających drewno w mielerzach, powiększonych w 1818 r. o 10 nowych, określonych kolonią Dąbrowica w 1845 r. W 1858 r. w Turzy pracowały 2 fryszerki i 12 robotników, w Dąbrowicy mieszkało 45 osób, a w 1861 r. w Myślinie było 384 katolików, 9 ewangelików i 6 Żydów żyjących w 48 domach oraz młyn, karczma i szkoła (powstała w 1821 r.). W 1869 r. otwarto jednotorową linię kolejową z Fosowskiego do Kluczborka. W 1921 r. wybudowano w Turzy szkołę, a w 1927 r. włączono ją wraz z Myśliną do powiatu dobrodzieńskiego. W 1945 r. w Myślinie przebudowano dom młodzieży na kościół katolicki p.w. św. Józefa Robotnika ustanawiając parafię, przy której założono cmentarz. Po 1990 r. nastąpił stopniowy upadek kolei, natomiast powstał duży, liczący się zakład meblarski<sup>22</sup>.

W okolicy Pietraszowa w 1750 r. założono pierwszą kuźnicę i 2 fryszerki, a kolonię robotników leśnych nazwano „Petershof”. W 1822 r. Pietraszów zamieszkiwało 116 osób, był tu folwark, fryszerka, cajnarka, tartak a w przysiółku Lisczok – fryszerka. W 1830 r. w Pietrszowie w 26 domach żyło 140 katolików i 40 ewangeli-

<sup>18)</sup> Ibidem, op. cit. s. 16-19.

<sup>19)</sup> Ibidem, op. cit. s. 52-57.

<sup>20)</sup> Ibidem, op. cit. s. 60-65.

<sup>21)</sup> Ibidem, op. cit. s. 80-83.

<sup>22)</sup> Ibidem, op. cit. s. 86-91.

ków, był też folwark, wiatrak i smolarnia, a w Liszczoku 3 fryszkerki i 2 cajniarki (zlikwidowane w 1834 r.), zaś w hucie Regolowiec w 1834 r. pracowało 5 osób. W 1861 r. w Pietraszowie mieszkało 251 katolików i 15 protestantów w 27 domach, gospodarząc na 135 morgach roli i 15 łąk, a huta Reglowiec już nie istniała. Dobra Pietraszowa w 1886 r. obejmowały 123 ha, w tym 74 ha roli, a w 1891 r. wraz z Pludrami 1089 ha. W 1945 r. Pietraszów z Pludrami należał do gminy Łagiewniki Małe, a od 1973 r. do Dobrodzienia<sup>23</sup>.

Pludry wzmiankowane były po raz pierwszy w 1639 r. W 1761 r. hrabia Philipp Colonna założył nad rzeką Bziniczką niewielką hutę, pracująca do 1861 r., wraz z osadą liczącą 8 domów i leśniczówkę. W 1861 r. Pludry, wraz z Kolonią, liczyły 376 katolików i 2 ewangelików. W 1891 r. majątek dworski obejmował 1089 ha, w tym 946 ha lasów i 86 ha ról. W 1896 r. zbudowano w Pludrach szkołę, w rok później tartak, a około 1900 r. świetlicę wiejską. W 1905 r. w Pludrach mieszkało w 98 domach 125 rodzin i 13 osób samotnych, w tym 699 katolików i 15 ewangelików. W 1922 r. Pludry włączono do powiatu Dobrodzień, a w 1931 r. wybudowano kościół filialny p.w. św. Antoniego. W 1945 r. osiedliło się 13 rodzin repatriantów i robotników przymusowych z okolic Częstochowy, zaś na bazie dawnego tartaku uruchomiono Nasycalnię Słupów i Podkładów Kolejowych. W latach 2005-7 r. powstał tu nowoczesny zakład meblarski „Mebel Rust”<sup>24</sup>.

Zaczątkiem późniejszej osady Kolejka była kolonia robotników leśnych, założona w 1824 r. przez Andreasa Renarda i nazwana początkowo Heine. Po wybudowaniu linii kolejowej z Opola do Tarnowskich Gór w 1858 r. nadleśnictwo Kolonowskie zbudowało konną kolejkę do Heine, by stąd wywozić drewno i od 1865 r. przyjęła się nazwa „Kolejka”. W 1861 r. w 22 domach mieszkało 199 osób, w tym 190 katolików i 9 ewangelików, katolicy należeli do parafii w Staniszczech Wielkich, ewangelicy do Zawadzkiego. W 1912 r. kolonia leśna wchodziła w skład dóbr rycerskich Staniszcze Wielkie należące do majątku Malepartus. W 1921 r. pożar strawił całą osadę, po jej odbudowie w 1926 r. katolików Kolejki włączono do parafii w Dobrodzieniu. W 1954 r. Kolejkę włączono do gromady Pludry, lecz w 1973 r. do gminy Dobrodzień<sup>25</sup>.

Najmłodsza w gminie – Bzinica Nowa – została założona w latach 1904 - 6 przez czeskich protestantów pochodzenia niemieckiego, potomków husytów. Osiedliło się tu 358 osób, dla których państwo niemieckie wybudowało 32 domy i sprzedało im z parcelami. Osadnicy od początku założyli własną szkołę, przedszkole, kaplicę i cmentarz, a wieś stała się samodzielną gminą zwaną Wilhelmsort. W 1913 r. we wsi żyło 193 osób a jej powierzchnia wynosiła 811 ha. Z końcem 1944 r. 45 rodzin opuściło wieś a już w 1945 r. zaczęli się tu osiedlać osadnicy z Zagłębia i repatrianci (z Celin i Tumpkowic). W 1949 r. założono tu, pierwszą w województwie, Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną, a w 1953 r. nową szkołę dla uczniów obu Bzinic. Od 1954 r. Bzinica Nowa należała do gromady Pludry, od 1973 r. do gminy Dobrodzień. Od 1991 r. stopniowo upada RSP, którą zlikwidowano w 2010 r. a jej miejsce zajęły zakłady prywatne<sup>26</sup>.

### 5.2.2. Krajobraz kulturowy

Dziedzictwo kulturowe to ogół dorobku społeczeństwa w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Składa się nań zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, mającymi znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiane jest z architekturą i sztuką, jednak formy gospodarowania (np. sposoby uprawy roli), obyczaje towarzyskie, kulinaria i wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności stanowią również elementy dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na szczególną wagę przypisywaną ochronie dziedzictwa kulturowego, uzyskała ona swoje umocowanie prawne, mające odzwierciedlenie również w regulacjach dotyczących opracowywania dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w art. 10 stanowi, że w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

<sup>23</sup>) Ibidem, op. cit. s. 94-97.

<sup>24</sup>) Ibidem, op. cit. s. 100-103.

<sup>25</sup>) Ibidem, op. cit. s. 68-71.

<sup>26</sup>) Ibidem, op. cit. s. 22-27.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w studium uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Do zabytków nieruchomych, zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie zabytków, zalicza się w szczególności:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
- cmentarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do zabytków archeologicznych, zalicza się: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska i kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

### **5.2.3. Zabytki nieruchome**

Na terenie gminy Dobrodzień znajduje się zespół zabytków nieruchomych, liczący łącznie 74 obiektów, z których 6 zabytków jest wpisanych do Rejestru Zabytków woj. opolskiego

### **5.2.4. Zabytki ruchome**

W gminie Dobrodzień do zabytków ruchomych należy wyposażenie 2 dobrodzieńskich kościołów, z których z 1 (kościół p.w. św. Walentego) jest wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych woj. opolskiego.

### **5.2.5. Zabytki techniki**

Na terenie gminy Dobrodzień znajduje się 5 nieruchomych zabytków techniki ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

### **5.2.6. Zabytki archeologiczne**

Na obszarze gminy Dobrodzień znajdują się 125 stanowiska archeologiczne wpisanych do Ewidencji, w tym 1 stanowisko wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego.

### **5.2.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej**

W gminie Dobrodzień znajduje się 9 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, w tym 2 zabytkowe układy zieleni (park i cmentarz w Dobrodzieniu), są wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego.

## **5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony**

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do Rejestru Zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661). Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia opolskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.07.2011 w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania. Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wy-

magania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich badań architektonicznych lub archeologicznych, dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi, sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań, standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

W gminie Dobrodzień znajdują się 4 następujące obiekty architektury i budownictwa wpisane do Rejestru Zabytków:

1. Dobrodzień – dwór – ul. Parkowa 5 – nr rej. 387/60 z 12.03.1960 r.
2. Dobrodzień – kościół p.w. św. Marii Magdaleny – nr rej. 1181/71 z 9.03.1971 r., 6/78 z 1.03.1978 r.
3. Dobrodzień – kościół cmentarny p.w. św. Walentego – ul. Ks. Gładysza – nr rej. 385/60 z 12.03.1978 r.
4. Szemrowice – kaplica cmentarna p.w. św. Sebastiana – ul. Cicha/Szkolna – nr rej. 411/60 z 15.03.1960 r., 74/76 A z 1.03.1978 r.

Na terenie gminy Dobrodzień znajduje się zespół zabytków ruchomych, stanowiących wyposażenie kościoła cmentarnego rzymsko-katolickiego pw. św. Walentego w Dobrodzieniu przy ul. Ks. Gładysza, które zostało wpisane do Rejestru Zabytków. Jest to:

- ołtarz główny z bramkami i obrazem św. Walentego - nr rej. Ks.B.t.II-108/1-3/07 z 6.09.2007 r.
- krucyfiks ołtarzowy - nr rej. Ks.B.t.II-108/1-3/07 z 6.09.2007 r.

W gminie Dobrodzień znajduje się 1 stanowisko wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego. Usytuowane w Warłowie, stanowisko nr 7, jest osadą otwartą pochodzącą z VII – VIII w. oraz domniemaną osadą z okresu kultury łużyckiej (z okresu halsztackiego). Oba zespoły niszczone przez intensywną uprawę roli zostały wpisane do Rejestru Zabytków decyzją nr 766/66 z 29.12.1966 r.

Na terenie gminy Dobrodzień znajdują się 2 zabytkowe zespoły zieleni wpisane do Rejestru Zabytków. Należą do nich:

1. Dobrodzień - Hadasiki - cmentarz żydowski - ul. Lubliniecka - nr rej. 439/88 z 27.05.1988.
2. Dobrodzień - park w zespole pałacowym - ul. Parkowa - nr rej. 75/76 z

Ponadto do Rejestru Zabytków woj. opolskiego zostało wpisane centrum miasta w ramach historycznego założenia, odbudowane po pożarze w latach 1848 – 63 z modyfikacją układu średniowiecznego, a złożone z rynku i dochodzących doń ulic. Decyzja nr R/399/53 wydana 14.03.1953 r. nie precyzowała bliżej zasięgu historycznego założenia.

#### **5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków**

Zgodnie z art. 21 z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków „ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”. Ewidencją zostają objęte zespoły o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrze miasta i gminy (art. 22 pkt 4 ustawy z 23.7.2003).

Gmina Dobrodzień posiada Ewidencję, która zgodnie z wymogami jest zbiorem kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych równocześnie w wojewódzką ewidencją zabytków. Gminna Ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Na terenie gminy Dobrodzień Ewidencją objęto 74 następujące obiekty:

##### Miasto Dobrodzień

1. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Marii Magdaleny - Pl. Wolności 4.



2. Kościół ewangelicko-augsbuski, ob. parafialny rzymsko-katolicki p.w. Nawiedzenia NMP - ul. Ks. Gładysza.
3. Kościół cmentarny rzymsko-katolicki p.w. św. Walentego - ul. Ks. Gładysza.
4. Pałac w zespole parkowym - ul. Parkowa 5.
5. Rządówka w zespole pałacowym - ul. Parkowa 3.
6. Czworak w zespole folwarcznym - ul. Parkowa 6.
7. Zespół czworaków w zespole folwarcznym - ul. Parkowa 8.
8. Spichlerz w zespole folwarcznym – ul. Parkowa 7.
9. Park w zespole pałacowym - ul. Parkowa.
10. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki - ul. Ks. Gładysza.
11. Kaplica - mauzoleum na cmentarzu rzymsko-katolickim - ul. Ks. Gładysza.
12. Cmentarz komunalny ob. parafialny rzymsko-katolicki - ul. Oleska.
13. Cmentarz ewangelicko-augsburski - ul. Wojska Polskiego.
14. Cmentarz żydowski - ul. Lubliniecka.
15. Ratusz - Plac Wolności 1.
16. Dom (kamienica) - ul. Ks. Gładysza 10.
17. Pastorówka, ob. plebania kościoła parafialnego - ul. Ks. Gładysza 22.
18. Kapliczka św. Wojciecha - ul. Ks. Gładysza 22.
19. Dom - ul. Wojska Polskiego 35.
20. Dom - ul. Lubliniecka 7.
21. Dom - ul. Lubliniecka 11.
22. Dom - ul. Lubliniecka 21.
23. Dom - ul. Lubliniecka 25.
24. Dom - ul. Lubliniecka 31.
25. Dom (kamienica) - ul. Lubliniecka 59.
26. Młyn parowy ob. elektryczny - ul. Lubliniecka 83.
27. Szpital, ob. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy - ul. Oleska 5.
28. Szkoła, ob. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych - ul. Oleska 7.
29. Osiedle robotnicze - ul. Oleska 14, 16, 18, 20, 22.
30. Wodociągowa wieża ciśnień - ul. Oleska 11.
31. Dom, ul. Piastowska 10.
32. Dom, ul. Piastowska 24.
33. Dawne Starostwo, Sąd i Urząd Skarbowy, ob. Zespół Placówek Edukacyjnych ul. Piastowska 35.
34. Szkoła z internatem - ul. Piastowska 49 i 66.
35. Dom - ul. Stein 2.
36. Dom - ul. Stein 4.
37. Ochotnicza Straż Pożarna - ul. Stein 1.
38. Dom - Plac Wolności 2.
39. Dom - Plac Wolności 12.
40. Dom - Plac Wolności 19.

Błachów

41. Cegielnia - ul. Opolska.

Bzinica Nowa

42. Cmentarz ewangelicko-augsburski - ul. Cmentarna/Polna.

Bzinica Stara

43. Kaplica przydrożna rzymsko-katolicka - ul. Główna, koło nr 7.

44. Stodoła w zespole folwarcznym - ul. Główna.

Bzionków

45. Dwór w zespole parkowym - ul. Oleska.

46. Rządówka w zespole dworsko-parkowym - ul. Oleska 1.

47. Budynek mieszkalny w zespole folwarcznym - ul. Oleska 2.

48. Spichlerz w zespole folwarcznym - ul. Oleska.

49. Gorzelnia w zespole folwarcznym - ul. Oleska.

50. Obora i stajnia w zespole folwarcznym - ul. Oleska.

51. Kuźnia i budynek gospodarczy w zespole folwarcznym - ul. Oleska.

52. Park w zespole dworskim - ul. Oleska.

53. Czworak w zespole folwarcznym - ul. Oleska 7 – 10.

Gosławice

54. Stodoła w zespole folwarcznym - ul. Topolowa.

55. Kapliczka przydrożna - ul. Lubliniecka.

Kocury

56. Gospoda - ul. Oleska 7.

57. Szkoła - ul. Oleska 8.

Ligota Dobrodzieńska

58. Młyn wodny, później parowy w zagrodzie - ul. Wojska Polskiego 2.

Makowczyce

59. Remiza strażacka - ul. Główna, koło nr 8.

60. Zespół folwarczny, ul. Majątkowa 2, 4, 6.

Myślina

61. Kapliczka-dzwonnica - ul. Parkingowa, koło nr 9.

Pludry

62. Kościół filialny rzymsko-katolicki p.w. św. Antoniego - ul. Lubliniecka.

63. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki - Al. Wyzwolenia.

64. Świetlica wiejska - Al. Wyzwolenia.

Rzędowice

65. Kaplica przydrożna p.w. Matki Boskiej Różańcowej - Leśna/Dobrodzieńska.

66. Szkoła z budynkiem gospodarczym - ul. Dobrodzieńska 8.

Szemrowice

67. Kaplica cmentarna p.w. św. Sebastiana na cmentarzu parafialnym - ul. Cicha/Szkolna.

68. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki - ul. Cicha/Szkolna.

69. Szkoła, ob. przedszkole - ul. Wiejska 30.

#### Turza

70. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Józefa - ul. Kościelna.

71. Domy kolejarskie w zespole stacji kolejowej Myślina - ul. Kolejowa 48, 50, 52.

#### Zwóz

72. Rządówka w zespole folwarcznym - ul. Stawowa 1.

73. Czworak w zespole folwarcznym - ul. Stawowa.

74. Stajnia w zespole folwarcznym - ul. Stawowa.

### **1.1.1.1 5.4.1. Obiekty do wykreślenia z Ewidencji i Rejestru Zabytków**

W obrębie Gminy Dobrodzień stwierdzono, iż 5 zabytków architektury i budownictwa, ujętych w dawnym wykazie obiektów zabytkowych woj. opolskiego z lat 80-tych XX w., nie istniała już od przełomu XX/XXI w. Dla nich przygotowano wnioski o wykreślenie z Gminnej Ewidencji Zabytków, a są to obiekty:

1. Dobrodzień - ul. Lubliniecka 46 – dom.
2. Dobrodzień - ul. Wojska Polskiego 30 – dom.
3. Bzinica Stara - ul. Polna - spichlerz w zespole folwarcznym.
4. Bzionków - ul. Oleska - kuźnia w zespole folwarcznym.
5. Zwóz - ul. Stawowa - obora w zespole folwarcznym.

### **5.4.2. Rozszerzenie spisu adresowego Gminy Dobrodzień**

Spis adresowy został rozszerzony o obiekty pominięte w dawniejszym wykazie, które powinny znaleźć się w ewidencji w formie kart adresowych, dołączonych do niniejszej Ewidencji. Łącznie do spisu adresowego włączono 18 kart adresowych, są to następujące obiekty:

#### Dobrodzień

1. Pastorówka, ob. plebania parafii rzymsko-katolickiej - ul. Ks. Gładysza 22.
2. Osiedle robotnicze - ul. Oleska 14, 16, 18, 20, 22.
3. Dom - ul. Piastowska 10.
4. Dom - ul. Piastowska 24.
5. Dawne Starostwo, Sąd i Urząd Skarbowy, ob. Specjalny Zakład Wychowawczo-Opiekuńczy - ul. Piastowska 35, Zespół Placówek Edukacyjnych.
6. Szkoła z internatem - ul. Piastowska 49 i 66.

#### Błachów

7. Cegielnia - ul. Opolska 2.

#### Kocury

8. Szkoła - ul. Oleska 8.

#### Ligota Dobrodzieńska

9. Młyn i stodoła w zagrodzie - ul. Wojska Polskiego 2.

#### Makowczyce

10. Zespół folwarczny - ul. Majątkowa 2, 4, 6.
11. Remiza strażacka - ul. Główna, koło nr 8.

#### Myślina

12. Kapliczka-dzwonnica - ul. Parkingowa, koło nr 9.

#### Pludry

13. Świetlica wiejska - Al. Wyzwolenia.

#### Rzędowice

14. Kaplica przydrożna p.w. Matki Boskiej Różańcowej - Leśna / Dobrodzieńska.

15. Szkoła z budynkiem gospodarczym - ul. Dobrodzieńska 8.

#### Szemrowice

16. Szkoła, ob. przedszkole - ul. Główna 30.

#### Turza

17. Kościół parafialny p.w. św. Józefa ul. Kościelna.

18. Domy kolejarskie w zespole stacji kolejowej Myślina - ul. Kolejowa 48, 50, 52.

### 5.4.3. Zabytki archeologiczne

Szczegółowe przepisy ochrony zabytków archeologicznych, zawarte zostały w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) i w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. Nr 162, poz. 1568). Zasady ochrony konserwatorskiej w zakresie archeologii dotyczą przede wszystkim archeologicznych zabytków nieruchomych.

Celem ochrony **stanowiska archeologicznego**, jako zabytku nieruchomego, jest zachowanie reliktyw znajdujących się pod warstwą orną. Tak zlokalizowany zabytek archeologiczny narażony jest bowiem na ciągłe niszczenie (np. głęboka orka) lub jednorazowe zniszczenie (np. inwestycja ziemna). Dlatego przepisy ww. ustawy i ww. rozporządzenia określają zasady prowadzenia działań ziemnych (inwestycyjnych) w obszarze stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu. Przede wszystkim zasady te muszą być uwzględnione w mpzp czyli w dokumentach prawa miejscowego.

Projekty inwestycji winny być opiniowane lub uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jeżeli tego wymagają przepisy musi być wydane inwestorowi pozwolenie konserwatorskie na prace ziemne, a archeologowi prowadzącemu nadzór pozwolenie na badania archeologiczne.

W obszarach stanowisk archeologicznych i w ich bezpośrednim otoczeniu można wykonywać wszystkie prace ziemne pod warunkiem prowadzenia nadzoru archeologicznego i ratowniczych badań wykopaliskowych.

W myśl przepisów ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochroną konserwatorską objęte są wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane na obszarze gminy Dobrodzień.

#### **Stanowiska archeologiczne w Rejestrze Zabytków.**

W obrębie Gminy Dobrodzień znajduje się 1 stanowisko wpisane do Rejestru Zabytków:

- Warłów - stanowisko archeologiczne nr 7 - wpisane do pod nr 766/66 z 29.12.1966 r.

#### **Stanowiska archeologiczne objęte Ewidencją.**

L.p.	Miejscowość	Nr st. w m-ci	Typ stanowiska - funkcja	Chronologia – kultura	Nr AZP
1.	Błachów	1	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze późne średniowiecze	88 – 42
2.	Błachów	2	osada	późne średniowiecze	88 – 42
3.	Bzinica Stara	1	cmentarzysko ?	?	89 – 42
4.	Bzinica Stara	2	śląd osadnictwa dawna osada	pradzieje późne średniowiecze	89 – 42
5.	Bzinica Stara	3	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	89 – 42

6.	Dobrodzień	1	punkt osadniczy	kultura dołkowo-grzebykowa	88 – 42
7.	Dobrodzień	2	śląd osadnictwa	kultura łużycka?	88 – 42
8.	Dobrodzień	3	osada	kultura łużycka?	88 – 42
9.	Dobrodzień	4	cmentarzysko	okres wpływów rzymskich	88 – 42
10.	Dobrodzień	5	śląd osadnictwa	kultura łużycka	88 – 42
11.	Dobrodzień	6	śląd osadnictwa	kultura łużycka	88 – 42
12.	Dobrodzień	7	śląd osadnictwa	kultura łużycka	88 – 42
13.	Dobrodzień	8	cmentarzysko	kultura łużycka	88 – 42
14.	Dobrodzień	9	śląd osadnictwa	kultura łużycka	88 – 42
15.	Dobrodzień	10	skarb	epoka brązu	88 – 42
16.	Dobrodzień	11	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42
17.	Dobrodzień	12	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	pradzieje późne średniowiecze kult. łuż, Vokr. ep. brązu/halszt.	88 – 42
18.	Dobrodzień	13	śląd osadnictwa osada	pradzieje późne średniowiecze	88 – 42
19.	Dobrodzień	14	osada osada	XI – 1 połowa XII w. późne średniowiecze	88 – 42
20.	Dobrodzień	15	śląd osadnictwa	późne średn./okres nowożyt.	88 – 42
21.	Dobrodzień	16	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje lub średniowiecze XIV – XV w.	88 – 42
22.	Dobrodzień	17	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42
23.	Dobrodzień	18	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje okres nowożytny kult.przew.póź.okr.wpł.rzym. XIV – XV w.	88 – 42
24.	Dobrodzień	19	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa	XVII – XVIII w. V okr.ep.brązu/okr.halsztac. XV – XVI w.	88 – 42
25.	Dobrodzień	20	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42
26.	Dobrodzień	21	cmentarzysko śląd osadnictwa	pradzieje późne średniowiecze	88 – 41
27.	Dobrodzień	22	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	kult.przew.póź.okr.wpł.rzym. XI – II w. XIV w.	88 – 42
28.	Dobrodzień	23	punkt osadniczy	XIV – XV w.	88 – 42
29.	Dobrodzień	24	punkt osadniczy	XIV – XV w.	88 – 42
30.	Dobrodzień	25	pkt osad. hutniczy	późny okres wpływów rzyms.	88 – 42
31.	Dobrodzień	26	punkt osadniczy	śląd osadnictwa	88 – 42
32.	Dobrodzień	27	śląd osadnictwa	śląd osadnictwa	88 – 42
33.	Dobrodzień	28	śląd osadnictwa osada	pradzieje XIV – XV w.	88 – 42
34.	Dobrodzień	29	punkt osadniczy	XIV – XV w.	88 – 42
35.	Gosławice	1	grodzisko?	nieokreślona	88 – 42
36.	Gosławice	2	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	88 – 42
37.	Gosławice	3	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42
38.	Gosławice	4	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42

39.	Gosławice	5	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze XVI – XVII w.	88 – 42
40.	Gosławice	6	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze okres nowożytny	88 – 42
41.	Gosławice	7	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje XIV – XV w.	88 – 42
42.	Gosławice	8	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42
43.	Gosławice	9	śląd osadnictwa punkt osadniczy śląd osadnictwa	epoka kamienia XIV – XV w. XVII – XVIII w.	88 – 42
44.	Gosławice	10	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42
45.	Gosławice	11	śląd osadnictwa	kultura łużycka	88 – 42
46.	Główczyce	1	cmentarzysko	kultura łużycka-epoka brązu	88 - 43
47.	Główczyce	2	osada	wczesne średniowiecze	88 - 43
48.	Główczyce	3	osada	wczesne średniow. VII-VIII w	88 - 43
49.	Główczyce	4	osada?	okres wpływów rzymskich	88 - 43
50.	Główczyce	5	skarb	średniowiecze	88 - 43
51.	Główczyce	6	śląd osadnictwa osada	pradzieje późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
52.	Główczyce	7	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
53.	Główczyce	8	osada osada	kult. łużyc.-ep.brązu/halsztadt późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
54.	Główczyce	9	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
55.	Główczyce	10	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
56.	Główczyce	11	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
57.	Główczyce	12	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
58.	Główczyce	13	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
59.	Główczyce	14	śląd osadnictwa osada	kult. łużyc.-ep.brązu/halsztadt późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
60.	Główczyce	15	osada	kult. łużyc.-ep.brązu/halsztadt	88 - 43
61.	Główczyce	16	śląd osadnictwa	późny paleolit	88 - 43
62.	Główczyce	17	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
63.	Główczyce	18	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
64.	Główczyce	19	śląd osadnictwa	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
65.	Główczyce	20	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
66.	Główczyce	21	osada	kult. łużyc.-ep.brązu/halsztadt	88 - 43
67.	Główczyce	22	śląd osadnictwa	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
68.	Główczyce	23	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
69.	Główczyce	24	śląd osadnictwa	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
70.	Główczyce	25	osada	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
71.	Główczyce	26	śląd osadnictwa	późne średniow. XIV – XV w.	88 - 43
72.	Kątne	1	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	87 – 42
73.	Ligota Dobrodzińska	1	obozowisko osada	epoka kamienia XIII – XIV w.	88 – 41
74.	Ligota Dobrodzińska	2	śląd osadnictwa osada	pradzieje średniowiecze	88 – 41

75.	Ligota Dobrodzień	3	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 41
76.	Makowczyce	1	osada	XV .w	88 – 41
77.	Makowczyce	2	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje wczesne średniowiecze okres nowożytny	88 – 41
78.	Makowczyce	3	cmentarzysko?	kultura łużycka	88 – 41
79.	Makowczyce	4	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 41
80.	Malichów	1	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	87 – 42
81.	Myślina	1	grób	IX – X w.	88 – 41
82.	Myślina	2	grób?		88 – 41
83.	Myślina	3	cmentarzysko?	średniowiecze	88 – 41
84.	Myślina	1	śląd osadnictwa	epoka kamienia	89 – 41
85.	Myślina	5	obozowisko	epoka kamienia	89 – 41
86.	Myślina	6	obozowisko	epoka kamienia	89 – 41
87.	Myślina	7	śląd osadnictwa	epoka kamienia	89 – 41
88.	Myślina	8	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	88 - 41
89.	Myślina	9	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje późne średniowiecze	88 – 41
90.	Myślina	10	osada?	późne średniowiecze	88 – 41
91.	Pludry	1	cmentarzysko	?	89 – 42
92.	Pludry	2	osada osada osada	pradzieje kultura łużycka-epoka brązu wczesne średniowiecze	89 – 42
93.	Pludry	3	śląd osadnictwa	średniowiecze	89 – 42
94.	Rędzina	1	cmentarzysko osada	kult. przewor. okr. wpł. rzyms. średniowiecze	87 – 43
95.	Rędzina	2	śląd osadnictwa	średniowiecze	87 – 43
96.	Rędzina	3	smolarnia?	okres nowożytny	87 – 43
97.	Rędzina	4	osada	średniowiecze	87 – 43
98.	Rędzina	5	?	?	87 – 43
99.	Rędzina	6	?	?	87 – 43
100.	Rędzina	7	?	?	87 – 43
101.	Rzędowice	1	znaleziska luźne	epoka kamienia	87 – 42
102.	Rzędowice	2	śląd osadnictwa	neolit	88 – 42
103.	Rzędowice	3	? osada	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	87 - 42
104.	Rzędowice	4	? osada	epoka kamienia średniowiecze / okr. nowożyt.	87 – 42

105.	Rzędowice	5	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze XVII – XVIII w.	88 – 42
106.	Rzędowice	6	śląd osadnictwa	epoka kamienia	88 – 42
107.	Rzędowice	7	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	kult.przew.?póź.okr.wpł.rzym. późne średniowiecze	88 – 42
108.	Szemrowice	1	osada	późne średn. / okr. nowożyt.	87 – 41
109.	Szemrowice	2	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	87 – 41
110.	Szemrowice	3	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	87 – 41
111.	Szemrowice	4	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje okres nowożytny	87 – 41
112.	Turza	1	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje średniowiecze	87 – 41
113.	Turza	2	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje późne średniowiecze	87 – 41
114.	Warłów	1	cmentarzysko	pradzieje	88 - 42
115.	Warłów	2	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 - 42
116.	Warłów	7	punkt osadniczy	VII – X w.	88 – 42
117.	Warłów	7	osada	VII – XI w.	88 - 41
118.	Warłów	8	osada	kultura łużycka	88 – 41
119.	Warłów	9	obozowisko	epoka kamienia	88 – 41
120.	Warłów	10	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	kult.przew.?póź.okr.wpł.rzym. późne średniowiecze	88 – 42
121.	Warłów	11	śląd osadnictwa	X – XI w.	88 – 42
122.	Zwóz	1	osada śląd osadnictwa	kultura łużycka średniowiecze	88 – 42
123.	Zwóz	2	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	epoka kamienia kult.przew.?póź.okr.wpł.rzym XIV – XV w. XVI – XVII w.	88 – 42
124.	Zwóz	3	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	88 – 42
125.	Zwóz	4	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia późny okres wpł. rzymskich XIV – XV w.	88 – 42

#### 5.4.4. Zabytki ruchome

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zezwalają na działania w zakresie konserwacji i renowacji zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego, instrumentów muzycznych oraz drobnych zabytków techniki, łącznie zwanymi zabytkami ruchomymi, bez wiedzy i zgody właściwego terytorialnie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. W odniesieniu do Gminy Dobrodzień właściwymi są: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu.

Samorzady terytorialne, zgodnie z przepisami mają więc jedynie obowiązek prowadzenia działań zabezpieczających zabytki ruchome przed zniszczeniem lub dewastacją, wobec tych obiektów, które stanowią ich własność bądź znajdują się w ich użytkowaniu. Dodatkowo, gminne „Plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych zagrożeń” powinny obejmować wszystkie zabytki ruchome wpisane do Rejestru Zabytków, także te, które nie stanowią własności lub nie są w użytkowaniu Gminy.



**Gminny Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych** został dla Gminy Dobrodzień, opracowany w 2005 roku i zatwierdzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu oraz Szefa Obrony Cywilnej Powiatu Oleskiego w Opolu, mający od tego czasu moc obowiązującą.

#### **A. Zabytki ruchome stanowiące własność lub użytkowane przez Gminę**

Pod opieką samorządu gminnego nie znajdują się żadne zabytki ruchome

#### **B. Zabytki ruchome nie stanowiące własności Gminy**

W obrębie Gminy Dobrodzień znajdują się zabytki ruchome stanowiące wyposażenie dwóch kościołów, z których jednego jest wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych woj. opolskiego, oraz kapliczki:

1. Dobrodzień – ul. Ks. Gładysza - wyposażenie kościoła cmentarnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Walentego, wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych pod poz. Ks. B.t. II -108/1-3/07.

2. Dobrodzień – Pl. Wolności 4 - wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Marii Magdaleny.

3. Dobrodzień - ul. Ks. Gładysza 22 – wyposażenie kapliczki przykościelnej św. Wojciecha i Jana Nepomucena.

Wszystkie wymienione powyżej zabytki ruchome, stanowią własność kościelną i pozostają w użytkowaniu parafii p.w. św. Marii Magdaleny i Nawiedzenia NMP w Dobrodzieniu.

#### **5.4.5. Zabytki techniki**

Zgodnie z zaleceniami Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26.05.2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661) dla zabytków techniki wykonano karty adresowe i włączono je do Gminnej Ewidencji Zabytków. W obrębie Gminy Dobrodzień znajduje się obecnie 5 obiektów, stanowiących nieruchome zabytki techniki. Są to:

1. Dobrodzień – ul. Lubliniecka 83 – młyn parowy, później elektryczny.

2. Dobrodzień – ul. Oleska 11 – wodociągowa wieża ciśnień.

3. Błachów – ul. Opolska 2 – cegielnia.

4. Bzionków – ul. Oleska – gorzelnia.

5. Ligota Dobrodzieńska – ul. Wojska Polskiego 2 – młyn wodny.

Z 5 obiektów techniki, 2 stanowią młyny wodne, obecnie są nieczynne i znajdują się w rękach prywatnych. Nieczynna jest również cegielnia i gorzelnia będące również własnością prywatną. Natomiast wodociągowa wieża ciśnień, będąca własnością gminy Dobrodzień, jest nadal czynna.

#### **5.4.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej**

Tereny te najczęściej stanowią integralną część jednego z obszarów chronionych strefą „A”, „B” lub „K” choć niekiedy występują samotnie.

Teren zabytkowych założeń zieleni należy zachować w granicach historycznych. Nie należy dzielić tych terenów na działki użytkowe, a w miarę możliwości zachować własność całości lub dążyć do scalania gruntów przez jednego właściciela.

Na obszarach chronionych założeń zieleni wprowadza się zakaz prowadzenia jakichkolwiek inwestycji bez uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Wszelkie prace porządkowe i renowacyjne należy prowadzić w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych należy pozostawić zbiorowisko naturalnej sukcesji przyrodniczej. W miarę możliwości należy

zachować dawne funkcje poszczególnych części zespołów pałacowych, folwarki jako tereny gospodarcze, polany parkowe jako łąki krajobrazowe (bez wprowadzania nasadzeń), tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni. Prace melioracyjne powinny być projektowane i prowadzone w ten sposób, aby nie niszczyć naturalnych zadrzewień, zwłaszcza tych rosnących nad brzegami cieków wodnych. Prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnego systemu wodnego.

Aleje i szpalery należy konserwować odtwarzając i uzupełniając ubytki tymi samymi gatunkami drzew. Są to bowiem naturalne pasy ochronne, których kontynuację powinno się przewidzieć w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i planach zadrzewień.

Zalecane jest stosowanie do obsadzeń gatunków drzew trwałych i długowiecznych.

Postuluje się połączenie poszczególnych założeń zielonymi pasami zadrzewień zlokalizowanymi wzdłuż cieków wodnych, alej, grup zadrzewień śródpolnych tworząc ciągi ekologiczne.

Na terenie Gminy Dobrodzień znajduje się 9 następujących, zabytkowych układów zieleni kształtowanej, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, z których 2 są wpisane do Rejestru Zabytków:

1. Dobrodzień – ul. Gładysza - cmentarz parafialny rzymsko-katolicki.
2. Dobrodzień – ul. Oleska - cmentarz komunalny, ob. parafialny rzymsko-katolicki.
3. Dobrodzień – ul. Wojska Polskiego - cmentarz ewangelicko-augsburski.
4. Dobrodzień - Hadasiki – ul. Lubliniecka - cmentarz żydowski – wpisany do Rejestru Zabytków pod nr 439/88 z 27.05.1988.
5. Dobrodzień – ul. Parkowa – park w zespole pałacowym, ob. miejski park krajobrazowy – wpisany do Rejestru Zabytków pod nr 75 / 76 z.
6. Bzinica Nowa – ul. Cmentarna/Polna - cmentarz ewangelicko-augsburski.
7. Bzionków – park krajobrazowy w zespole dworskim.
8. Pludry – Al. Wyzwolenia - cmentarz parafialny rzymsko-katolicki.
9. Szemrowice – ul. Cicha/Szkolna - cmentarz parafialny rzymsko-katolicki.

Wszystkie 6 cmentarzy stanowi własność kościelną i pozostaje w użytkowaniu parafii Dobrodzień, Pludry, Szemrowice. Natomiast z 2 parków w zespołach dworskich i pałacowych w Dobrodzieniu i Bzionkowie, aktualnie 1 znajduje się w rękach prywatnych (Bzionków), a 1 jest własnością gminy Dobrodzień i 1 jest użytkowany przez Gminę Żydowską.

#### **5.4.7. Strefy ochrony konserwatorskiej**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrodzień powinno określić maksymalny zasięg przestrzenny oraz ogólne zasady i sposób zagospodarowania następujących stref:

- A – ścisłej ochrony konserwatorskiej.
- B – pośredniej ochrony konserwatorskiej.
- K – ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefy te winny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

##### **5.4.7.1. Strefa A – ścisłej ochrony konserwatorskiej**

Obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne.

W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, architektonicznego wystroju

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrza urbanistycznych i kompozycji zieleni,
- konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie:

posadzki (nawierzchnie, ciek i zbiorniki wodne, sposób użytkowania gruntów), ścian (zabudowa, zielen) oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i odtworzenia elementów zniszczonych w oparciu o szczegółowe warunki określone każdorazowo przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

- dostosowanie nowej i modernizowanej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie sytuacji, skali, bryły, geometrii dachów, podziałów elewacji architektonicznych, proporcji powierzchni murów
- usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowego zespołu i jego poszczególnych obiektów, nawiązanie do ich programu historycznego i eliminacji uciążliwych funkcji.

W obrębie strefy „A” wszelka działalność budowlana dotycząca obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz podziały nieruchomości naruszające i zmieniające zabytkowy układ urbanistyczny wymagają pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W strefie „A” ochronie podlegają wszelkie znaleziska archeologiczne. Ustala się wymóg uzyskania pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na podjęcie prac ziemnych, prowadzonych w obrębie stanowisk archeologicznych. W wypadku podejmowania inwestycji budowlanych inwestor musi przeprowadzić uzgodnienia projektu inwestycyjnego oraz zapewnić nadzór archeologiczny nad pracami ziemnymi lub badaniami ratowniczymi.

#### W obrębie Gminy Dobrodzień - strefa „A” obejmuje:

wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków czyli:

- 4 obiekty architektury znajdujące się w mieście Dobrodzień (3) oraz we wsi Szemrowice (1),
- 2 zabytkowe założenia zieleni znajdujące się w mieście Dobrodzieniu,
- 1 stanowisko archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków Archeologicznych znajdujące się we wsi Warłów.

#### **5.4.7.2. Strefa B – pośredniej ochrony konserwatorskiej**

Obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej oraz wystroju architektonicznego, w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określać na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, przede wszystkim układu dróg i rodzaju ich pokrycia oraz podziału działek i sposobu ich zagospodarowania,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.

W strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne. Wszelkie prace ziemne prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych powinny być prowadzone po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

#### W obrębie Gminy Dobrodzień strefy „B” obejmują:

- dla miasta Dobrodzień - obszar zwartej zabudowy miejskiej obejmującej urbanistyczny układ miasta oparty na średniowiecznym założeniu, odbudowanym po pożarze w latach 1848 – 63 i zmodyfikowanym, a zawartym w zabudowie Rynku i dochodzących doń ulic: Ks. Gładysza, Oleskiej, Lublinieckiej i Piastowskiej,
- dla miasta Dobrodzień – zespół pałacowo-folwarczny obejmujący obszar (oprócz pałacu z parkiem) dawnego folwarku z zabudowaniami folwarcznymi, domem rządcy i zespołem domów robotników folwarcznych,
- dla wsi Bzionków i Zwóz zespoły dworsko-folwarczne z dworem (Bzionków) i rządówką (Zwóz), zabudowaniami folwarcznymi oraz innymi obiektami zabytkowymi (w Bzionkowie z parkiem dworskim),
- dla miasta Dobrodzień zespół kościelno-cmentarny przy ul. Gładysza, złożony z kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. Nawiedzenia NMP (dawniej ewangelicko-augsburskiego) z plebanią (wcześniejszą pastarówką) oraz kościoła cmentarnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Walentego z cmentarzem rzymsko-katolickim,

- dla wsi Pludry, Szemrowice i Turza – zespoły kościelno – cmentarne, złożone z kościołów i cmentarzy przykościelnych,

- dla pozostałych miejscowości gminy Dobrodzień wszystkie obiekty zabytkowe znajdujące się w ewidencji.

#### **5.4.7.3. Strefa W i OW – ochrony archeologicznej**

Wszelkie prace ziemne w obrębie wszystkich stanowisk archeologicznych muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi prowadzonymi przez archeologów na koszt inwestora. O terminie rozpoczęcia prac ziemnych i wyborze wykonawcy ratowniczych badań archeologicznych należy powiadomić Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na inwestorze i wykonawcy ciąży obowiązek każdorazowego powiadamiania Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszelkich nowych znaleziskach archeologicznych, zgodnie z art. 32 ust. 1 oraz art. 33 ust 1 ustawy z dnia 23.07.2003 r. W przypadku nowych odkryć archeologicznych niezbędne jest przeprowadzenie badań ratowniczych archeologicznych celem zabezpieczenia i udokumentowania znalezisk.

Stanowiska naziemne - takie jak grodziska czy kurhany – czyli trwałe elementy krajobrazowe, nie mogą być zabudowane, przeobrażane, niwelowane, a wszelkie roboty ziemne w ich obrębie są dopuszczalne wyłącznie za zgodą Ministra Kultury.

Stanowiska płaskie – zlokalizowane pod powierzchnią – mogą być objęte różnorodnymi pracami.

Użytkowanie rolnicze gruntu zawierającego relikty kulturowe, nawet jeśli na powierzchni terenu i w warstwie ornej występują zabytki ruchome, może być prowadzone bez przeszkód, z wyłączeniem głębokiej orki.

Dla ochrony zabytków archeologicznych wytyczne wyróżniają 2 następujące strefy:

- strefa „W” – ochrony archeologicznej,
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

#### **Strefa „W” – ochrony archeologicznej.**

Jest to obszar występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia, a w wypadku stanowisk naziemnych za zgodą Ministra Kultury.

W obrębie Gminy Dobrodzień strefa „W” obejmuje:

- stanowisko archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków: Zabytków tj. stanowisko nr 7 we wsi Warłów,
- wszystkie pozostałe stanowiska archeologiczne, w ilości 124, wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturalnego.

#### **Strefa OW – obserwacji archeologicznej**

Są to tereny w pobliżu stanowisk archeologicznych, w miejscach o dużym prawdopodobieństwie występowania nowych znalezisk, które stanowią strefę przypuszczalnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Wszelkie inwestycje planowane na obszarach objętych strefą „OW” powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu.

W obrębie Gminy Dobrodzień strefa „OW” pokrywa się ze strefą „W”.

#### **5.4.7.4. Strefa K – ochrony krajobrazu kulturowego**

Obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszary o ukształtowanym, w wyniku działalności ludzkiej, wyglądzie. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Standardy te powinny uwzględniać następujące cele:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem,
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem,

- ochronę form i sposób użytkowania takich terenów jak: rozłogi pól, układy dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alej, szpalerów, grobli, stawów, przebiegi cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i form użytkowania,

- zaleca się, aby nową zabudowę poddać szczegółowym rygorom odnośnie gabarytów i sposobu kształtowania bryły, ustalić za dopuszczalne, co najwyżej dwie kondygnacje z dachami o stromych połaciach, krytych dachówką ceramiczną, ewentualnie z użytkowym poddaszem skrytym w dachu.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (drogi, zespoły zieleni – n.p. lasy, ciek wodne i inne), wobec których jakiegokolwiek ingerencje winny być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

W strefie K w obrębie gminy Dobrodzień można wyróżnić 2 następujące formy ochrony przyrody:

- pomniki przyrody ożywionej,
- cenne przyrodniczo i krajobrazowo kompleksy.

Pomniki przyrody ożywionej.

Na obszarze gminy Dobrodzień znajduje się 1 pomnik przyrody ożywionej - drzewo pomnikowe - chronione rozporządzeniem wojewody częstochowskiego nr 23/94 z dnia 30.12.1994 r. (Dz. U. Nr 2, z dnia 9.01.1995 r.), a jest to:

- dąb szypułkowy (nr rej. woj. 7/28) - Kocury, Leśnictwo Brzezinki, oddział 53 a.- w wieku około 350 lat, liczący w pierśnicy 626 cm (w 211 r.). Ponadto należy tu:

- zespół parkowy w Bzionkowie, reprezentowany m. in. przez najstarsze drzewa z gatunku dąb czerwony (*quercus rubra*) i choinę kanadyjską (*tsuga canadensis*).

Do cennych przyrodniczo i krajobrazowo kompleksów w gminie Dobrodzień należą 2 następujące kompleksy:

- Stawy Pluderskie - cenny przyrodniczo i krajobrazowo kompleks stawów hodowlanych, otaczający bory sosnowe, teren bogaty w wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin i porostów oraz wiele chronionych gatunków świata zwierząt, zaś w miejscach nasłonecznionych owadów,

- Zalew w dawnej piaskowni – kompleks nieczynnych piaskowni w Myślinie, gdzie można spotkać wiele interesujących gatunków roślin i zwierząt. Występują tu również wydmy porośnięte borami sosnowymi, w których występują licznie rośliny objęte ochroną oraz ptaki lęgowe w dolinie rzeki Myśliny.

Ponadto Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- parki dworskie w Bzionkowie i w mieście Dobrodzień,
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie i ewangelickie w Bzinicy Nowej, Pludrach, Szemrowicach i Turzy,
- zachowane drogi historyczne, obecnie częściowo polne i leśne,
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

### **5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy**

Najcenniejszymi zabytkami w gminie Dobrodzień jest niewątpliwie najstarszy drewniany kościół cmentarny, p.w. Walentego w Dobrodzień przy ul. Gładysza (z lat 1630 - 40) wraz z wyposażeniem wnętrza, kaplica cmentarna p.w. św. Sebastiana w Szemrowicach (XVIII w.) oraz cmentarz żydowski (koniec XVII w.), jedne z najstarszych na Opolszczyźnie. Ponadto należy tu również zespół pałacowo – parkowy w Dobrodzień (1848 - 1849 r.) oraz kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny (1851 – 55 r.). Wszystkie te obiekty są wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego.

### **6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń**

Struktura funkcjonalno - przestrzenna gminy Dobrodzień kształtowała się przez wiele wieków i miały na nią wpływ uwarunkowania o różnej genezie. Do najważniejszych czynników należą: uwarunkowania historyczne, uwarunkowania przyrodnicze (w tym pokrycie terenu – lasy, ukształtowanie terenu) oraz trwałe elementy zagospodarowania, takie jak: rzeki, drogi, zamknięte tereny wojskowe, które stanowią bariery przestrzenne. Na terenie Gminy Dobrodzień barierą taką stanowi droga krajowa nr 46 oraz niewielkie rzeki: Myślina, Myślinka, Libawa, a w południowej części gminy rzeki Bziniczka, Smolina i Lublinica.

Gminę miejsko - wiejską Dobrodzień tworzy miasto Dobrodzień oraz 16 następujących sołectw: Błachów, Bzinica Nowa i Stara, Główczyce, Gosławice, Klekotna, Kocury-Malichów, Kolejka, Ligota Dobrodzieńska, Makowczyce, Myślina, Pietraszów, Pludry, Rzędowice, Szemrowice i Warłów.

Ze względu na charakter zabudowy w gminie Dobrodzień (poza miastem), występują 2 typy krajobrazu:

- wiejski z zabudową zwartą (Błachów, Bzinica Nowa, Główczyce, Gosławice, Ligota Dobrodzieńska, Pietraszów, Pludry, Rzędowice, Warłów, Zwóz),
- wiejski z zabudową rozproszoną (pozostałe wsie).

Najczęściej występującym układem przestrzennym we wsiach gminy Dobrodzień jest przydrożnica o charakterze zwartym lub rozproszonym (Główczyce, Myślina, Pludry, Rzędowice, Szemrowice). Pozostałe wsie mają układ ulicówki (Błachów, Bzinica Stara, Kolejka, Ligota Dobrodzieńska, Makowczyce, Turza, Zwóz).

W większości wsi wymienione układy są naruszone w niewielkim stopniu. Nowa zabudowa (mieszkaniowa i usługowa) występuje głównie w mieście Dobrodzień oraz większych wsiach (Gosławice, Myślina, Pludry, Rzędowice, Szemrowice). Zmiana charakteru zabudowy następuje w wyniku przebudowy, wymiany i uzupełnień z pominięciem cech tradycyjnych i regionalnych. Stopień występowania tych zjawisk jest proporcjonalny do natężenia ruchu budowlanego: wyższy w większych wsiach, niewielki w mniejszych wsiach.

Ogólnie układy przestrzenne wsi w gminie Dobrodzień nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych i nie wymagają ochrony prawnej.

Natomiast ochronie podlega układ urbanistyczny miasta Dobrodzień, który częściowo zachował średnio-wieczny układ, mimo modyfikacji i poszerzenia Rynku.

Oparty jest na planie prostokąta, usytuowanego dłuższymi bokami w kierunku wschód – zachód, a krótszymi w kierunku północ – południe. Układ ulic ukształtował prostokątny blok, od strony zachodniej wydłużony trapezowato. Trzy kościoły parafialne rzymsko – katolickie usytuowane są wewnątrz układu, w południowej i zachodniej jego części.

Ochronie konserwatorskiej podlega zespół urbanistyczny w granicach zewnętrznych tego obszaru, jak również wyloty drożne na północy, południu i wschodzie. Ponieważ przez 60 lat, od wydania decyzji w 1953 r. do dziś, obszar historycznego założenia nie został ściśle określony, koniecznym jest pilne jego uściślenie.

Proponuje się zamknięcie zabytkowego zespołu urbanistycznego ulicami: od zachodu Stein, Cmentarną i Opolską (lub potokiem Myślina), od południa ul. Piastowską (do nr 35 - dawnego starostwa, sądu i urzędu skarbowego) i parkiem krajobrazowym (przylegającym do ul. Pocztovej i Parkowej), od wschodu dawnym zespołem folwarcznym i pałacem oraz ul. Lubliniecką (do nr 83 – dawnego młyna), od północy ul. Polną i Oleńską (do nr 11 – wodociągowej wieży ciśnień).

### 6.1. Uwarunkowania przyrodnicze

Gmina Dobrodzień charakteryzuje się dużą harmonią krajobrazu, mimo zachwianych mechanizmów ochrony i równowagi biologicznej. Najbardziej przekształcony obszar występuje w okolicy miasta Dobrodzień. Jednak duża ilość naturalnych elementów wzmacniających ekosystemy polne, wpływa pozytywnie na harmonię krajobrazu i hamuje procesy degradujące.

Obszar gminy jest zróżnicowany, północno – wschodnia część jest pagórkowata (osiągając ok. 280 m n.p.m.), zaś południowo – zachodnia nizinna, średnia wysokość wynosi 195 m n.p.m. Pagórkowate tereny, dużo leśnych duktów, sporo stawów i niewielkich rzek stanowią naturalny potencjał gminy do rozwoju różnych form rozwoju agroturystyki i rekreacji.

System przyrodniczy gminy Dobrodzień ma charakter rolniczo – leśny, gdyż prawie połowę jej obszaru stanowią lasy (7800 ha lasów na 16.284 ha powierzchni całej gminy). Na przestrzenny układ form przyrodniczych, składają się:

- duże, zwarte kompleksy leśne w północnej i południowej części gminy oraz mniejsze obszary leśne w środkowej i zachodniej części gminy pełniące rolę lokalnych węzłów ekologicznych i oddziałujące na bezpośrednio przyległe obszary.
- korytarze ekologiczne - elementy tranzytowe, składające się z mało zniekształconych, stanowiących połączenie rozproszonych kompleksów leśnych i zieleni śródpolnej, sprzyjający migracji flory i fauny i zapewnienie ciągłości przestrzennej dla sąsiednich ekosystemów.

## **Obszar chronionego krajobrazu**

Obszary chronionego krajobrazu powołuje się w celu zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów o różnych typach środowiska. Głównym powodem ich powoływania jest:

- pełnienie funkcji korytarza ekologicznego,
- stanowienie obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki i wypoczynku.

Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nienaruszający stanu względnej równowagi ekologicznej. Reżim prawny obszaru chronionego krajobrazu powinien z jednej strony zapewnić ochronę przed uciążliwościami przemysłowymi, a z drugiej – wykorzystać te tereny dla celów ekoturystyki i produkcji zdrowej żywności.

W myśl postanowień ustawy o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu to obiekt pełniący poza funkcją przyrodniczo - krajobrazową funkcję turystyczno-rekreacyjną. Duże obszary leśne gminy są siedliskami niezwykle bogatych oraz rzadkich i chronionych gatunków flory i fauny. Bory sosnowe otaczające Stawy Pluderskie oraz Zalew w dawnej piaskowni w Myślinie mają również duże walory bioterapeutyczne. Po najatrakcyjniejszych przyrodniczo i krajobrazowo terenach gminy wytyczono i oznakowano 4 trasy rowerowe o długości około 30 km.

### **6.2. Uwarunkowania historyczne**

Z chronologii rozwoju osadnictwa na terenie gminy wynika, iż najstarsze osadnictwo powstało już w średniowieczu – miasto Dobrodzień oraz wsie Bzinica Stara, Głowczyce, Gosławice, Ligota Dobrodzieńska, Rzędowice, Szemrowice, Turza, Warłów, Zwóz. wsie o najmłodszej metryce to Kolejka i Bzinica Nowa. Uogólniając, układy przestrzenne wsi w gminie Dobrodzień (poza miastem), nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych, więc nie wymagają szczególnej ochrony prawnej.

Ponadto na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie podlegają:

- 4 obiekty architektury i budownictwa, wpisane do rejestru zabytków, wg wykazu zamieszczonego w rozdz. 5.3. „Zabytki objęte prawnymi formami ochrony”,
- 74 - obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków wg wykazu, w rozdz. 5.4. „Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.”,
- 125 stanowisk archeologicznych wg wykazu w rozdz. 5.4.3. „Zabytki archeologiczne”,
- 9 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, wg wykazu w rozdz. 5.4.6. „Zabytkowe układy zieleni kształtowanej”,
- 2 strefy ochrony krajobrazu kulturowego „K” wg wykazu w rozdz. 5.4.7 „Strefy ochrony konserwatorskiej”.

## **7. Założenia programowe**

### **7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami**

**Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.**

**Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:**

- Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów).
- Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość, działań planu remontów zabytkowych obiektów znajdujących się w zasobach komunalnych.
- Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.
- Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji.
- Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy).
- Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo – konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych.

- Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

- Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montażem instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.).

- Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych.

#### **Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne turystyczne i edukacyjne:**

- Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych.

- Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: gminnych parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp.

- Opracowanie projektu rewaloryzacji oraz realizacja (w nawiązaniu do historycznych) nawierzchni i ciągów pieszych w obrębie zabytkowych śródmieść.

- Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy.

#### **Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami:**

- Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.

- Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną.

- Wspieranie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów (np. poprzez realizację Hallandzkiego Modelu Konserwacji Zabytków, w myśl zasady „ratować zabytki, ratować prace, ratować rzemiosło”).

- Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach.

- Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci itp.

#### **Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.**

##### **Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego:**

- Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy.

- Wdrażanie zapisów programów rewitalizacji, studiów widokowo-krajobrazowych, studiów historyczno-urbanistycznych, katalogów typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego gminy (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego).

- Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji).

- Walka z samowolami budowlanymi.

- Ochrona panoram oraz przedpoli widokowych wsi i miast o wartościach kulturowych.

##### **Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy:**

- Powołanie parku kulturowego i sporządzenie planu jego ochrony oraz opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego tego obszaru.

- Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych (m.in. układów urbanistycznych i ruralistycznych).

##### **Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich:**

- Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez:



- ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy,
- wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy,
- wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk.

**Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.**

**Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy:**

- Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy.
- Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego.
- Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie, formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.

**Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym:**

- Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w nich.
- Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych
- Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa w gminach.
- Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.
- Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo.
- Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego.
- Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym prac magisterskich i dyplomowych).
- Opracowanie cyklu szkoleń, wraz z materiałem, skierowanego do przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania nimi.
- Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przed-szkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.

**Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym:**

- Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych).
- Wykonywanie prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, badania historyczno-architektoniczne, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego).
- Finansowanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskie zagrożonych obiektów zabytkowych.

**Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej:**

- Opracowanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych, wodnych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.
- Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.
- Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (np. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy.

## **7.2. Kierunki działań programu opieki nad zabytkami**

### **5.2.1. Proponowane postulaty dotyczące zabytków architektury i budownictwa**

Nieużytkowane zabudowania dworskie i budynki gospodarcze, w dawnych zespołach folwarcznych w Dobrodzieniu i Bzionkowie powinny zostać niezwłocznie zabezpieczone przed dalszym zniszczeniem i dewastacją.

Wobec pozostałych obiektów stanowiących własność prywatną należy wykorzystać wszelkie dostępne przepisy dla nakłonienia właścicieli do przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających. Istotną tu może okazać się pomoc władz Gminy w uzyskaniu kredytów (np. hipotecznych) na prace zabezpieczające.

### **7.2.2. Proponowane postulaty dotyczące zabytków techniki**

Nieużytkowana cegielnia w Błachowie oraz gorzelnia w Bzionkowie powinna zostać pilnie zabezpieczona przed dalszym zniszczeniem i dewastacją.

Proponuje się wykonanie karty ewidencyjnej zabytku techniki dla mostu dworskiego z 1610 r., silnie przebudowanego w 2007 r. oraz młyna wodnego w Ligocie Dobrodzieńskiej z początku XX w.

### **7.2.3. Proponowane postulaty dotyczące zabytków ruchomych**

Proponuje się wykonanie kart zabytków ruchomych woj. opolskiego wszystkich najstarszych kapliczek i krzyży przydrożnych na terenie gminy.

Ponadto proponuje się wykonanie kart zabytków ruchomych dla najwartościowszych nagrobków na wszystkich cmentarzach parafialnych znajdujących się na terenie gminy.

### **7.2.4. Propozycje dotyczące stanowisk archeologicznych.**

Proponuje się, aby wszystkie tzw. inwestycje liniowe (wodociągi, kanalizacja sanitarna i deszczowa, sieci energetyczne, melioracje, kablówki), na obszarze całej gminy, były objęte nadzorem archeologicznym w trakcie wykonywania prac ziemnych.

### **7.2.5. Propozycje dotyczące zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej.**

Dla wszystkich zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej zaleca się wykonanie „Teczki ewidencyjnej cmentarza” w Dobrodzieniu (4), Bzinicy Nowej (1), Pludrach (1), Szemrowicach (1). Najpilniejsze jest wykonanie teczek ewidencyjnych cmentarza żydowskiego w Dobrodzieniu (wpisanego do Rejestru Zabytków) oraz cmentarza husyckiego w Bzinicy Nowej (jedyne na Opolszczyźnie). Tym bardziej, że na obydwu cmentarzach, nieużytkowanych, nagrobki są już znacznie zniszczone przez zieleń cmentarną.

Ponadto w stanie zadowalającym lecz wymagającym zabiegów pielęgnacyjnych jest dawny park dworski w Bzionkowie, dla którego zaleca się również wykonanie „Teczki ewidencyjnej parku”.

Ochroną konserwatorską, przez włączenie do strefy K - ochrony krajobrazu kulturowe - go - winny zostać objęte dodatkowo następujące obszary:

- Stawy Pluderskie - cenny przyrodniczo i krajobrazowo kompleks stawów hodowlanych, otaczający bory sosnowe, teren bogaty w wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin i porostów oraz wiele chronionych gatunków zwierząt i owadów,

- Zalew w dawnej piaskowni w Myślinie - kompleks nieczynnych piaskowni, gdzie występuje wiele ciekawych gatunków roślin i zwierząt oraz wydmy porośnięte borami sosnowymi, z licznie chronionymi roślinami i ptakami lęgowymi w dolinie rzeki Myśliny.

Zgodnie ze „Strategią rozwoju miasta i gminy Dobrodzień na lata 2011 – 2017” proponuje się objęcie ochroną prawną tych cennych przyrodniczo terenów.

## **7.3. Zadania wynikające z programu opieki nad zabytkami**

Zadania wynikające ze „Strategii rozwoju miasta i gminy Dobrodzień na lata 2011 – 2017” przyjęte uchwałą nr V/38/2011 Rady Miejskiej w Dobrodzieniu z dnia 18.03.2011 r.

- Gmina Dobrodzień winna opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich wsi wchodzących w skład gminy.

- Tereny, dla których obowiązuje sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości, (nie wyznaczono granic obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń),
- obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m<sup>2</sup>,
- obszary przestrzeni publicznej: ulice i place, tereny zieleni i sportu.
- Zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. „Prawo wodne”, w miejscowych planach winno uwzględnić się obszar szczególnego zagrożenia powodzią, rozumiany jako obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat.

#### **8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowa parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);
- instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);
- instrumentów społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami);
- instrumentów kontrolnych (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego).

#### **9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki nad zabytkami:

**W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy:**

- Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami.
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów.
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. praco.
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowym.
- Inne.

**W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:**

- Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
- Liczba utworzonych parków kulturowych.
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych.
- Liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii.
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Inne.

**W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości:**

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego).
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy.
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych.
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników).
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.
- Liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.
- Inne.

**10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami**

Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na podanych poniżej stronach internetowych (stan na 2012 r.).

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury” – [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe” – [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz wymiany kulturalnej” – [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kultura 2007–2013 – [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Innowacyjna gospodarka”, projektu nr 6.4. *Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym* – [www.interreg.gov.pl](http://www.interreg.gov.pl)
- Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne” – [www.interreg.gov.pl](http://www.interreg.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” – [www.minrol.gov.pl](http://www.minrol.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kapitał ludzki” – [www.mrr.gov.pl](http://www.mrr.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko [www.mrr.gov.pl](http://www.mrr.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Europejska współpraca terytorialna” – [www.mrr.gov.pl](http://www.mrr.gov.pl)
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz dla organizacji pozarządowych” – [www.funduszngo.pl](http://www.funduszngo.pl)
- Informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym [www.partnerstwowpublicznoprywatne.info/ustawa\\_ppp.php](http://www.partnerstwowpublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php)
- Inne.

**11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków**

„Program opieki nad zabytkami na lata 2008-2011” przyjęty uchwałą nr XIX/148/2008 Rady Miejskiej z dnia 21.07.2008 r., postulował szereg działań, z których jedynie część została zrealizowana, zaś większość zadań jest nadal do realizacji.

W 2007 r., wskutek złego stanu technicznego, konieczna była gruntowna przebudowa dawnego mostu dworskiego z 1610 r., która kosztowała 564.914 zł. Jednakże most, wykonany pierwotnie z kamienia łamanego, obecnie stracił walory zabytkowe. W 2009 r. wykonano renowację dachu zabytkowego drewnianego kościoła cmentarnego p.w. św. Walentego, która kosztowała gminę 26.000 zł, a w 2010 r. przeprowadzono renowację zabytkowych organów w tymże kościele, za kwotę 10.000 zł, dotacji gminy.

W 2011 r. w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013”, Gmina Dobrodzień otrzymała dotację 24.598 zł na zabezpieczenie i oznakowanie cmentarza ewangelicko – augsburskiego w Bzinicy Nowej. Również co roku przeprowadza się prace pielęgnacyjne na cmentarzu żydowskim w Dobrodzieniu.

W ubiegłym roku - 2013 r. - utrzymanie zabytkowego parku miejskiego w Dobrodzieniu kosztowało 14.267 zł, zaś prowadzenie prac porządkowych na cmentarzach dobrodzieńskich i dekorowanie wszystkich mogił wojennych z okazji świąt państwowych wyniosło 4.415 zł. Prace porządkowe w parku i na cmentarzach są prowadzone na bieżąco a ich koszty kształtują się na podobnym poziomie.

Aktualnie zaleca się systematyczne wykonywanie Teczek ewidencyjnych zabytkowych cmentarzy i parków.

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę, zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które są wskaźnikami dynamicznymi.

Ważne są również zewnętrzne źródła finansowanie, o które gmina może aplikować. Ponadto corocznie w budżecie gminy powinny być środki przeznaczone na dotacje celowe na ochronę zabytków na terenie gminy, niebędących własnością gminy.

Powyższe zadania, wraz z wynikającymi z niniejszego Programu opieki nad zabytkami, winny zostać uwzględnione w planach gminy na lata następne.